

Munich Personal RePEc Archive

Kształtowanie postaw przedsiębiorczych w programach nauczania. Stan obecny i proponowane kierunki zmian

Wach, Krzysztof

Cracow University of Economics

2007

Online at <https://mpra.ub.uni-muenchen.de/31651/>
MPRA Paper No. 31651, posted 23 Jun 2011 06:58 UTC

Kształtowanie postaw przedsiębiorczych a edukacja ekonomiczna

Kształtowanie postaw przedsiębiorczych w programach nauczania. Stan obecny i proponowane kierunki zmian

Opracowanie ukazuje rolę kształcenia w zakresie przedsiębiorczości w europejskich systemach edukacyjnych. Na tym tle zarysowane zostały zarówno zalecane przez Komisję Europejską pożądane kwalifikacje absolwentów studiów wyższych, jak i treści kształcenia w zakresie przedsiębiorczości. Oceny obecnego stanu dokonano z jednej strony w oparciu o raporty Komisji Europejskiej oraz wyniki badań instytucji pozarządowych, z drugiej zaś własne badanie empiryczne przeprowadzone wśród losowo dobranej próby 109 małych i średnich przedsiębiorstw działających w województwach małopolskim i śląskim oraz 131 przedstawicieli władz gmin zlokalizowanych w tych województwach. W opracowaniu dokonano również próby zaproponowania kierunków zmian w zakresie „wiedzy, umiejętności i postaw przedsiębiorczych” w programach nauczania w polskim szkolnictwie akademickim. Celem opracowania jest ewaluacja obecnego stanu w zakresie kształtowania postaw przedsiębiorczych oraz wskazanie pożądanych kierunków zmian w tym obszarze.

Kształcenie w zakresie przedsiębiorczości

Edukacja odgrywa kluczową rolę w kształtowaniu postaw, umiejętności i kultury przedsiębiorczości, stąd działania Wspólnoty w ostatnich latach zmierzają do promowania przedsiębiorczości jako odrębnego przedmiotu wykładanego na wszystkich szczeblach edukacji, począwszy od poziomu elementarnego (uczniowie do 14 roku życia), aż do akademickiego (studia I oraz II stopnia), ze szczególnym uwzględnieniem badań i studiów doktoranckich w zakresie przedsiębiorczości (III stopień)¹. Pod tym względem Europa pozostaje w tyle za Stanami Zjednoczonymi, gdzie elementy nauczania w zakresie przedsiębiorczości wprowadzone zostały do programów kształcenia na poziomie szkolnictwa średniego, a większość uczelni wyższych oferuje obowiązkowe lub fakultatywne kursy z tego zakresu. Należy ponadto podkreślić, że w Europie jest niewiele katedr przedsiębiorczości – jest ich cztery razy mniej niż w Stanach Zjednoczonych².

¹ *Entrepreneurship Education in Europe: Fostering Entrepreneurial Mindsets through Education and Learning. Final Proceedings*, European Commission – Ministry of Education and Research of Finland, Oslo, 26–27 października 2006 r.

² Szczegółowy przegląd katedr przedsiębiorczości w Stanach Zjednoczonych znajduje się w publikacji: J.A. Katz, *Survey of Endowed Positions in Entrepreneurship and Related Fields in the United States*, Kauffman Center for Entrepreneurial Leadership, Kansas City 2003. Szczegółowy przegląd katedr przedsiębiorczości w Europie znajduje się w publikacji: *European Entrepreneurship Chairs*, European Foundation for Entrepreneurship Research, Hilversum 2001.

Zgodnie z zaleceniami Komisji Europejskiej, wynikającymi z realizacji programu lizbońskiego *uczelnie wyższe, w tym uczelnie techniczne, powinny włączyć przedsiębiorczość jako ważną część do programów nauczania na różnych kierunkach i wymagać od studentów lub zachęcać ich do zapisywania się na kursy z zakresu przedsiębiorczości*³. Explicite wynika stąd, że kształcenie w zakresie przedsiębiorczości powinno być uwzględniane w programach nauczania nie tylko na kierunkach ekonomicznych, ale również nieekonomicznych, zwłaszcza na kierunkach ścisłych oraz technicznych, zarówno w programach studiów pierwszego, jak i drugiego stopnia (w tym także MBA). Zgodnie z badaniami przeprowadzonymi na zlecenie Komisji Europejskiej uczenie przedsiębiorczości w Europie dotyczy głównie studentów zapisanych na kierunki ekonomiczne i menedżerskie, natomiast dla studentów studiujących na innych kierunkach liczba zajęć z zakresu przedsiębiorczości i innowacji jest ograniczona. Komisja wyraża również swoje zaniepokojenie faktem, że przedsiębiorczość pozostaje przede wszystkim przedmiotem nieobowiązkowym i zwykle oferuje się go jako fakultatywny przedmiot, nieuwzględniony w obowiązkowych programach kształcenia. Według przeprowadzonych we wrześniu 2004 roku badań przez EFER (European Foundation for Entrepreneurship Research) oraz EFMD (European Foundation for Management Development), przedsiębiorczość jako fakultatywny kurs akademicki prowadzona jest w 73% zachodnioeuropejskich programów studiów I stopnia oraz w 69% programach studiów II stopnia⁴. W efekcie takiego stanu rzeczy, część europejskich studentów ma wręcz uniemożliwiony wybór przedsiębiorczości jako przedmiotu fakultatywnego⁵. Należy podkreślić, że polskie realia w zakresie kształcenia przedsiębiorczości na poziomie akademickim są dużo mniej optymistyczne, choć brak jest szczegółowych badań w tym zakresie.

Komisja Europejska jako jeden z priorytetów działań zarówno swoich, jak i rządów państw członkowskich wymienia promowanie kształcenia w zakresie przedsiębiorczości, stwierdzając, że⁶:

- *Programy kształcenia dla szkół wszystkich poziomów powinny bezpośrednio obejmować przedsiębiorczość jako cel kształcenia, wraz ze wskazówkami dotyczącymi realizacji;*
- *Instytucje szkolnictwa wyższego powinny włączyć przedsiębiorczość do programów różnych przedmiotów i kierunków, szczególnie na studiach z dziedziny nauk ścisłych i technicznych.*

Szczegółowe działania priorytetowe zostały omówione przez przedstawicieli wszystkich szczebli kształcenia, administracji publicznej oraz organizacji pozarządowych pochodzących z trzydziestu trzech krajów europejskich na międzynarodowej konferencji zorganizowanej w październiku 2006 roku w Oslo pod auspicjami Komisji Europejskiej. Owocem tej konferencji jest tzw. *Agenda z Oslo (The Oslo Agenda for Entrepreneurship Education in Europe)*, która postuluje aż 49 działań priorytetowych dla kształcenia w zakresie przedsiębiorczości, za które – w zależności od swoich kompetencji – odpowiadać ma sześć wyróżnionych szczebli decydentów (Komisja Europejska, rządy państw członkowskich, władze lokalne, szkoły i uczelnie wyższe, instytucje pośredniczące

³ *Realizacja wspólnotowego programu lizbońskiego: Rozbudzenie ducha przedsiębiorczości poprzez edukację i kształcenie.* Komunikat Komisji dla Rady, Parlamentu Europejskiego, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów, Komisja Wspólnot Europejskich, Bruksela – 13 lutego 2006 r., KOM (2006) 33 wersja ostateczna, s. 10.

⁴ K. Wilson, *Entrepreneurship Education at European Universities and Business Schools. Results of a Joint Pilot Survey*, materiał przedstawiony na OECD International Conference *Foster Entrepreneurship: The Role of Higher Education*, 23–24 czerwca 2005 r.

⁵ *Best Procedure: Project On Education And Training For Entrepreneurship, Final Report of The Expert Group*, European Commission – Enterprise Directorate-General, Bruksela 2002, s. 23.

⁶ *Realizacja wspólnotowego programu lizbońskiego...*, dz. cyt., s. 12.

pomiędzy instytucjami edukacyjnymi a przedsiębiorcami i pracodawcami oraz przedsiębiorcy i pracodawcy, którym przypisuje się coraz większą rolę w procesie kształcenia)⁷.

W raportach sporządzonych na zlecenie Komisji Europejskiej Polska jest do tej pory wysoko oceniana pod względem realizacji zaleceń w zakresie nauczania przedsiębiorczości, głównie ze względu na wprowadzenie obowiązkowego przedmiotu podstawy przedsiębiorczości w szkołach ponadgimnazjalnych. Podkreślić jednak należy, że samo wprowadzenie obowiązkowego przedmiotu jest dopiero pierwszym etapem realizacji zaleceń, o wiele bardziej istotna jest właściwa realizacja odpowiednich treści kształcenia w zakresie przedsiębiorczości⁸. Inaczej wygląda realizacja zaleceń na poziomie kształcenia uniwersyteckiego. Kształcenie na poziomie akademickim jest w Polsce, podobnie jak w innych krajach europejskich, zdecentralizowane, a obecnie wprowadzane standardy kształcenia dla kierunków ekonomicznych i menedżerskich w znikomym stopniu odzwierciedlają zalecenia Komisji Europejskiej. Wśród wyróżnionych jedenastu kierunków kształcenia ekonomiczno-menedżerskich obowiązujących w Polsce zaledwie cztery uwzględniają obowiązkowe kwalifikacje absolwenta danego kierunku w zakresie bardzo wąsko rozumianej przedsiębiorczości (zakładanie i prowadzenie własnej firmy), natomiast w jednym przypadku (kierunek „zarządzanie”) do treści kształcenia została wprowadzona przedsiębiorczość jako obowiązkowy przedmiot na studiach II stopnia (por. tabela 1). Ponadto treści kształcenia w zakresie przedsiębiorczości nie wprowadzono do standardów kształcenia na żadnym z kierunków nieekonomicznych.

Tabela 1. Kształcenie w zakresie przedsiębiorczości na kierunkach ekonomiczno-menedżerskich uwzględnione w standardach kształcenia*

Kierunek studiów	Obowiązkowe kwalifikacje absolwenta w zakresie przedsiębiorczości	Obowiązkowe treści kształcenia w zakresie przedsiębiorczości	
		studia I stopnia	studia II stopnia
Administracja	+	–	–
Ekonomia	–	–	–
Finanse i rachunkowość	–	–	–
Gospodarka przestrzenna	–	–	–
Informatyka i ekonometria	–	–	–
Logistyka	–	–	–
Stosunki międzynarodowe	–	–	–
Towaroznawstwo	+	–	–
Turystyka i rekreacja	+	–	–
Zarządzanie	–	–	+
Zarządzanie i inżynieria produkcji	+	–	–

* Według projektów standardów kształcenia zaakceptowanych przez Radę Główną Szkolnictwa Wyższego przesłanych do Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego w styczniu 2007 roku

Źródło: opracowanie własne

⁷ Tekst agendy dostępny jest na stronie internetowej Dyrekcji Generalnej ds. Przedsiębiorstw i Przemysłu KE pod adresem: http://ec.europa.eu/enterprise/entrepreneurship/support_measures/training_education/oslo.htm, [25.05.2007].

⁸ Szczegółowe informacje na ten temat zostaną przedstawione w dalszej części opracowania.

Kolejnym krokiem, istotnym dla zapewnienia realizacji przyjętych priorytetów, jest określenie treści kształcenia w zakresie przedsiębiorczości. Podkreślić należy, że przedsiębiorczość nie może być rozumiana jedynie jako umiejętność zakładania i prowadzenia własnej działalności gospodarczej, czy jako synonim sektora MSP, a bardzo często tak się dzieje. Należy podkreślić, że kształcenie z zakresu przedsiębiorczości powinno zapewniać⁹:

- nabycie wiedzy oraz umiejętności praktycznych z zakresu uruchamiania i prowadzenia własnej działalności gospodarczej,
- kształtowanie postaw przedsiębiorczych, kreatywności i innowacyjności.

Z jednej strony specjalistyczne kursy akademickie powinny dostarczyć interdyscyplinarną wiedzę na temat rozpoczynania i prowadzenia działalności gospodarczej (ekonomia, zarządzanie, finanse, marketing, prawo), z drugiej zaś powinny wspierać pomysły studentów związane z działalnością gospodarczą, czyli krzewić „ducha przedsiębiorczości”¹⁰.

Analizując program nauczania przedmiotu podstawy przedsiębiorczości w szkołach ponadgimnazjalnych, przy uwzględnieniu powyższych wytycznych, należy stwierdzić, że jest on zbyt nastawiony na kształcenie teoretyczne, zwłaszcza w zakresie teorii ekonomii, natomiast kwestiom zarządzania małą firmą, uruchamiania działalności gospodarczej czy szeroko pojmowanej przedsiębiorczości i innowacji poświęca się stosunkowo niewiele miejsca.

Jeżeli zaś idzie o treści kształcenia akademickiego w zakresie przedsiębiorczości, zaproponowane w standardach kształcenia na kierunku zarządzanie (jest to jedyny kierunek, który uwzględnia obowiązkowe kształcenie w zakresie przedsiębiorczości), to w pełni odzwierciedlają one zalecenia Komisji Europejskiej w tym zakresie zarówno w kwestii realizacji celów poznawczych, jak i kształcących.

Kształtowanie postaw przedsiębiorczych w świetle badań empirycznych

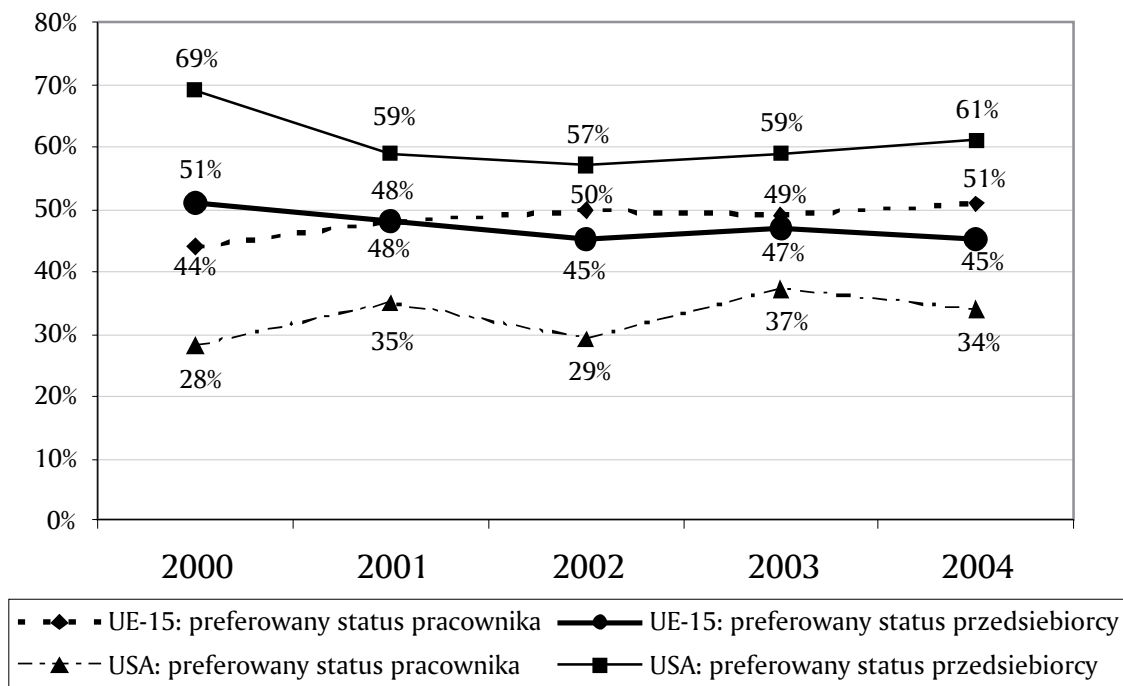
W świetle obecnych badań można przyjąć założenie, że europejskie systemy edukacji i szkolenia nie są w wystarczającym stopniu nastawione na kształtowanie postaw przedsiębiorczych u młodych ludzi. Jak wynika z badań przeprowadzonych na zlecenie Komisji Europejskiej, blisko 60% Europejczyków nigdy nie zastanawiało się nad założeniem własnej firmy, a jedynie 45% preferuje status przedsiębiorcy (por. rysunek 1). Dla porównania w Stanach Zjednoczonych aż 61% obywateli preferuje samozatrudnienie. Wczesne doświadczenia przedsiębiorczości i innowacyjności mają duży wpływ na decyzję o założeniu własnej firmy. Stąd najważniejsze jest wspieranie realizacji programów przedsiębiorczości na wszystkich szczeblach edukacji, zarówno na szczeblu szkolnictwa podstawowego, średniego, jak i wyższego (na wszystkich kierunkach studiów). Absolwenci szkół wyższych oraz średnich powinni w toku nauki zdobyć umiejętności oraz wiedzę niezbędną do uruchomienia własnej działalności gospodarczej.

W celu ewaluacji obecnego stanu w zakresie kształcenia postaw przedsiębiorczych posłużono się metodą badań ankietowych. Aby uniknąć analizowania wyników danych reprezentatywnych tylko dla jednego województwa, badaniem objęto region Polski Południowej,

⁹ Realizacja wspólnotowego programu lizbońskiego..., dz. cyt., s. 10; Best procedure..., dz. cyt., s. 15.

¹⁰ Zwrot ten jest używany przez Komisję Europejską (*entrepreneurship spirit in Europe*).

Rysunek 1. Preferowane ścieżki kariery w zakresie samozatrudnienia w Unii Europejskiej i Stanach Zjednoczonych w latach 2000–2004

Źródło: Entrepreneurship, „Flash Eurobarometr”, nr 160, Komisja Europejska, Bruksela 2004, s. 4

przy czym ze względów utylitycznych „region” zdefiniowano jako obszar dwóch województw: małopolskiego i śląskiego, które zgodnie z przyjętą obecnie w Polsce klasyfikacją statystyczną (NUTS–1) tworzą jeden z sześciu regionów Polski – region południowy (tzw. region II). Na potrzeby badań empirycznych posłużono się losową próbą badawczą, która obejmowała 109 przedsiębiorstw z sektora MSP zlokalizowanych w regionie południowym¹¹, a także 131 gmin z badanego regionu¹². Jako metodę operacjonalizacji wybrano percepcję menedżerską, która zapewnia akceptowalną poprawność i rzetelność, a przede wszystkim przewyższa inne metody pod względem praktyczności zastosowania.

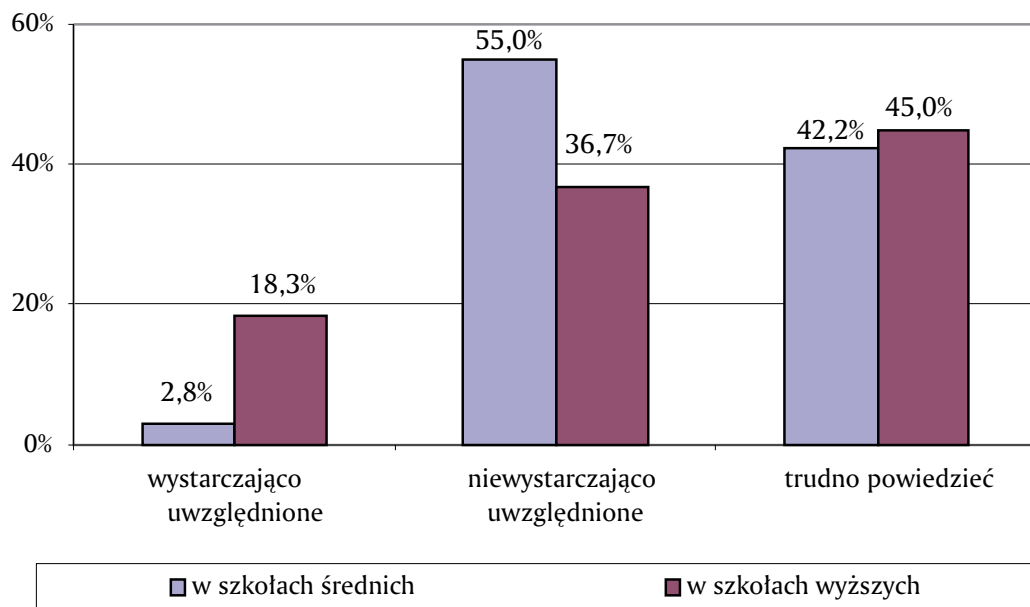
W opinii przedsiębiorców zarówno w szkołach średnich (55%), jak i wyższych (36,7%) nie poświęca się wystarczająco dużo czasu i miejsca zagadnieniom związanym z zakładaniem i prowadzeniem firmy (rysunek 2). Ocena badanych przedsiębiorców jako pracodawców na lokalnym rynku wydaje się być wiarygodna. Stąd wnioskować można, że programy nauczania nie są dopasowane do realiów rynkowych. Wprawdzie w szkołach średnich wprowadzono obowiązkowe nauczanie przedsiębiorczości, jednak liczba godzin w całym cyklu nauczania jest niewystarczająca (1 godzina tygodniowo przez jeden rok nauki, czyli 38 godzin na cykl). Drugim powodem tego stanu rzeczy może być przeakcentowanie w szkołach średnich teoretycznego podejścia do zagadnień związanych z gospodarką, przy jednoczesnym pominięciu praktycznych aspektów kształcenia (w tym postaw przedsiębiorczych i umiejętności menedżerskich). Program kształcenia bowiem w trzech czwartych realizuje zagadnienia związane z mikro- i makroeko-

¹¹ Ankiety wysłano do 500 firm, po 250 z każdego województwa, a zwrot wyniósł 22%.

¹² Ankiety wysłano do wszystkich gmin regionu, których jest 349, a zwrot wyniósł 37,5%.

nomią. Z kolei nie wszystkie szkoły wyższe w swoich programach uwzględniają kurs przedsiębiorczości, a jeśli tak to w bardzo małej liczbie godzin¹³.

Rysunek 2. Percepcja menedżerska kształcenia w zakresie przedsiębiorczości

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań empirycznych

Alarmujące są wyjątkowo niskie oceny przygotowania absolwentów szkół średnich i wyższych do prowadzenia własnej działalności gospodarczej dokonane przez badanych przedsiębiorców. W programach kształcenia więcej miejsca powinno poświęcić się kwestiom związanym z przedsiębiorczością, w tym z uruchamianiem i prowadzeniem mikroprzedsiębiorstw. Kształcenie postaw przedsiębiorczych w lokalnej społeczności może bowiem przyczynić się do rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw w aspekcie ilościowym i jakościowym. Zwłaszcza w badanym regionie dostępny jest ogromny potencjał naukowy specjalizujący się w tym zakresie. Warto również zainicjować współpracę na tym polu pomiędzy wyższymi szkołami ekonomicznymi a szkołami średnimi.

Rekomendacje

- Studia I stopnia powinny mieć charakter bardziej praktyczny niż teoretyczny, a absolwenci kierunków ekonomicznych i menedżerskich powinni zdobyć praktyczne umiejętności menedżerskie, które będą mogli wykorzystać w pracy zawodowej. Środowisko akademickie powinno wprowadzić kształcenie w zakresie przedsiębiorczości stosowanej jako obligatoryjny kurs akademicki przynajmniej na wszystkich ekonomiczno-menedżerskich kierunkach studiów oraz co najmniej jako przedmiot fakultatywny na pozostałych kierunkach studiów. Pożądane jest również

¹³ Szerzej zob.: K. Wach, *Szkoły wyższe w służbie dla rozwoju przedsiębiorczości lokalnej*, [w:] K. Moszkowicz, B. Olszewska (red.), *Zarządzanie strategiczne w teorii i praktyce*, „Prace Naukowe Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu” nr 951, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu, Wrocław 2002, s. 263–272.

wprowadzenie fakultatywnego kształcenia w zakresie kreatywności i innowacji.

- Studia II stopnia powinny mieć charakter teoretyczny, przygotowując absolwenta do pracy naukowej. Treści kształcenia na wszystkich kierunkach ekonomiczno-menedżerskich powinny obejmować kształcenie w zakresie teorii przedsiębiorczości (w zakresie przedsiębiorczości i innowacji). Pożądane jest również fakultatywne wprowadzenie kształcenia w zakresie zarządzania innowacjami, zwłaszcza na kierunkach technicznych, co przyczyni się do promowania transferu wiedzy i technologii.
- Programy studiów powinny obejmować kształcenie praktyczne oparte na współpracy z przedsiębiorcami, w ramach którego studenci powinni realizować rzeczywiste projekty dla współpracujących z uczelnią przedsiębiorstw. Warsztaty takie powinny być oferowane jako fakultatywne kursy akademickie dla studentów wszystkich kierunków ekonomicznych.
- Kształcenie akademickie w zakresie nauczania przedsiębiorczości powinno również wykorzystywać prowadzenie, tzw. przedsiębiorstw studenckich (przedsiębiorstw treningowych), które w ramach zajęć fakultatywnych zakładaliby i prowadzili studenci pod nadzorem pracownika naukowo-dydaktycznego¹⁴. Działania te powinny być wspierane przez intensyfikację realizacji koncepcji akademickich inkubatorów przedsiębiorczości.
- Istnieje pilna potrzeba zapewnienia wsparcia metodycznego dla nauczycieli przedsiębiorczości w zakresie wykorzystania aktywnych metod nauczania (m.in. takich metod, jak moderacja wizualna, blended e-learning, edutainment). Aktywizujące metody nauczania powinny być szeroko stosowane w edukacji ekonomicznej zarówno w szkolnictwie ponadgimnazjalnym, jak i wyższym.
- Uczelnie ekonomiczne powinny włączyć się w międzynarodowe projekty edukacyjne związane z przedsiębiorczością¹⁵. Pożądane jest tworzenie sieci współpracy z uczelniami krajowymi i zagranicznymi w zakresie nauczania przedsiębiorczości (np. CEEPUS, MINERVA)¹⁶.

¹⁴ Obecnie w Ministerstwie Nauki i Szkolnictwa Wyższego trwają konsultacje nad takim rozwiązaniem. W ponadgimnazjalnym szkolnictwie ekonomicznym metoda ta z powodzeniem stosowana jest już od kilku lat jednak tylko w formie symulacji. Szerzej na ten temat zob.: *Miniprzedsiębiorstwa w szkolnictwie średnim*, Dyrekcja Generalna ds. Przedsiębiorstw i Przemysłu KE, Bruksela 2005.

¹⁵ Komisja Europejska zakłada, aby do 2010 roku 90% państw członkowskich realizowało pełną listę międzynarodowych programów wspierających praktyczne kształcenie w zakresie przedsiębiorczości.

¹⁶ Przykładem takich rozwiązań była realizacja w latach 2006–2007 międzynarodowego projektu edukacyjnego opartego na platformie e-learningowej pt. *Innovation through Collaboration* (iCOLL) finansowego przez Komisję Europejską w ramach programu SOCRATES. W projekcie tym brało udział sześć uczelni z różnych krajów Unii Europejskiej, w tym Akademia Ekonomiczna w Krakowie. Szerzej na temat projektu zob.: J. Orzechowska, *Zastosowanie metody blended learning w międzynarodowych projektach dydaktycznych na przykładzie projektu iCOLL*, referat wygłoszony podczas konferencji *E-learning w szkolnictwie wyższym – trendy i analizy*, zorganizowanej przez Wyższą Szkołę Gospodarki w Bydgoszczy, Bydgoszcz 22 czerwca 2006 (w druku).

Bibliografia

- Best Procedure: Project on Education and Training for Entrepreneurship, Final Report of The Expert Group*, European Commission – Enterprise Directorate-General, Bruksela 2002.
- Entrepreneurship Education in Europe: Fostering Entrepreneurial Mindsets through Education and Learning. Final Proceedings*, European Commission – Ministry of Education and Research of Finland, Oslo, 26-27 października 2006 r.
- European Entrepreneurship Chairs*, European Foundation for Entrepreneurship Research, Hilversum 2001.
- J.A. Katz, *Survey of Endowed Positions in Entrepreneurship and Related Fields in the United States*, Kauffman Center for Entrepreneurial Leadership, Kansas City 2003.
- Miniprzedsiębiorstwa w szkolnictwie średnim*, Dyrekcja Generalna ds. Przedsiębiorstw i Przemysłu KE, Bruksela 2005.
- J. Orzechowska, *Zastosowanie metody blended learning w międzynarodowych projektach dydaktycznych na przykładzie projektu iCOLL*, referat wygłoszony podczas konferencji pt. *E-learning w szkolnictwie wyższym – trendy i analizy*, zorganizowanej przez Wyższą Szkołę Gospodarki w Bydgoszczy, Bydgoszcz 22 czerwca 2006 r. (w druku).
- Realizacja wspólnotowego programu lizbońskiego: Rozbudzanie ducha przedsiębiorczości poprzez edukację i kształcenie*, Komunikat Komisji dla Rady, Parlamentu Europejskiego, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów, Komisja Wspólnot Europejskich, KOM (2006) 33 wersja ostateczna, Bruksela, 13 lutego 2006 r.
- K. Wach, *Szkoły wyższe w służbie dla rozwoju przedsiębiorczości lokalnej* [w:] K. Moszkowicz, B. Olszewska (red.), *Zarządzanie strategiczne w teorii i praktyce*, „Prace Naukowe Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu” nr 951, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu, Wrocław 2002.
- K. Wilson, *Entrepreneurship Education at European Universities and Business Schools. Results of a Joint Pilot Survey*, materiał prezentowany na *OECD International Conference on Foster Entrepreneurship: The Role of Higher Education*, 23–24 czerwca 2005 r.

■ Abstract

The paper focuses on the role of entrepreneurship education in European education systems. The European Commission's recommendations on desirable qualifications of graduates as well as on syllabuses of education in the field of entrepreneurship have been described. The current state has been evaluated on the basis of reports of the European Commission as well as on the author's own empirical research carried out among 109 small and medium-sized enterprises' random sample and 131 communes situated in Małopolska Region and Silesia. The author has suggested directions for future development of entrepreneurship education in Poland. The aim of the paper is to evaluate the current state of shaping entrepreneurial attitudes as well as to draw attention to suggested changes in the field of entrepreneurship education.

■ Nota o Autorze

Autor jest doktorem nauk ekonomicznych w zakresie nauk o zarządzaniu, pracownikiem naukowo-dydaktycznym Akademii Ekonomicznej w Krakowie, adiunktem Katedry Przedsiębiorczości i Innowacji. Jest autorem czterech książek oraz współautorem kilku monografii, a także autorem lub współautorem ponad pięćdziesięciu artykułów naukowych oraz kilkunastu publicystycznych opublikowanych na łamach „Rzeczpospolitej”. Trzykrotnie został wyróżniony Nagrodą Rektora za osiągnięcia naukowe (2003, 2004, 2006). Odbył staże badawczo-dydaktyczne w Austrii (2004) oraz na Słowacji (2005). W swojej działalności dydaktyczno-naukowej specjalizuje się w tematyce przedsiębiorczości oraz funkcjonowania małych i średnich przedsiębiorstw na rynku europejskim.